

“ADL” İSMİ VE KÂİNATTAKİ İLAHİ ADALET

Cenab-ı Hakkın, tezahürüyle kendini tanıttığı birçok isimleri vardır. Bu isimlerin kainattaki tecellileriyle Cenab-ı Hak tanınır, bilinir. Bu isimlerin mahiyetlerinin anlaşılmasıyla da Allah'ı tanımaktaki mertebeler artmış olur.

Kainatta değişik mertebelerle tecelli eden bu isimlerin bazıları ism-i azam (*Cenab-ı Allah'ın en büyük ismidir ki, bu isimle dua edildiği zaman dualar kabul edilir.*) olarak değerlendirilmiştir. Ömürde ecel, Ramazan'da Kadir Gecesi gizli olduğu gibi, isimlerde de ism-i azamın gizli olmasının mühim bir hikmeti vardır.

Fakat her isminde azami bir mertebesi var ki; o mertebe ism-i azam hükmüne geçiyor. Evliyaların ism-i azamı ayrı ayrı bulması bu sırdandır. Mesela Hz. Ali ism-i azamı altı isimde zikrediyor. Abdulkadir Geylani “**Ya hayy**” gibi (Altı isim **Ferd, Hay, Kayyum, Adl, Hakem, Kuddüs**)

Bediuzzaman Hazretleri Hz. Ali'nin ism-i azam olarak değerlendirdiği altı ismin tahlilini yaparak mahiyetlerini beyan etmiştir.

Mesela **Adl** ismini izah ederken;

"Şu kainat öyle bir saraydır ki, o sarayda sürekli olarak tahrib ve tamir içinde çalkalanan bir şehir var ve o şehirde her vakit harb ve hicret içinde kaynayan bir memleket var."

"O memlekette her zaman ölüm ve hayat içinde yuvarlanan bir alem var. Halbuki o sarayda, o şehirde, o memlekette, o alemde o derece hayretler içinde bırakan bir muvazene bir mizan bir ölçülülük hükmediyor, bilbedahe ispat eder ki; bu hadsiz mevcudatta olan değişim, gelir, gider her bir anda umum kainatı görür teftiş-i nazardan geçirir bir tek zatın nizamiyle ölçülür, tartılır."

"Yoksa balıklardan bir balık bin yumurtacık ile ve bitkilerden haşhaş gibi bir çiçek yirmi bin tohum ile ve sel gibi akan unsurların, inkılapların hücumu ile şiddetle dengeyi bozmaya çalışan ve istila etmek isteyen sebepler başıboş olsaydı veyahut maksatsız serseri tesadüfe ve mizansız ölçüsüz kör kuvvete ve şuuru, zulmetli tabiata havale edilseydi, o eşyadaki ölçü, o kainattaki denge öyle bozulacaktı ki; bir senede belki bir günde karmakarışık olurdu. Yani deniz karmakarışık şeylerle dolacaktı; kokuşacaktı; hava zararlı gazlarla zehirlenecekti; zemin ise bir mezbele, bir mezbaha bir bataklığa dönecekti. Dünya boğulacaktı."(1)

İşte tüm hayat sahiplerinin bedenlerindeki hücrelerden, kandaki alyuvarlardan akyuvarlara, zerrelere değişiminden, bedendeki cihazların birbirine uygunluğuna kadar o kadar hassas bir mizan ile o kadar ince bir ölçü ile tanzim edilir ve tartılır ki; insanın akli hiçbir yerde hakiki olarak hiçbir israf hiçbir abes görmediği gibi; hikmet-i insaniye dahi her şeyde en mükemmel bir intizam ve en güzel bir ölçülülük görüyor; gösteriyor.

İşte gel güneş çeşitli oniki seyyarenin muvazenelerine bak. Acaba bu muvazene güneş gibi Adl ve kadir olan Zat-ı zülcelali göstermiyor mu? Ve bilhassa seyyarettan olan gemimiz (yani dünya) bir senede yirmi dört bin senelik bir dairede gezer, seyahat eder. Ve o harika süratiyle beraber zemin yüzünde dizilmiş, istif edilmiş eşyayı dağıtmıyor, sarsmıyor, fezaya fırlatmıyor.

Eğer sürati bir parça arttırılsa veya eksiltileseydi, sakinlerini havaya fırlatıp fezada dağıtardı. Ve bir dakika, belki bir saniye muvazenesini bozsa, dünyamızı bozacak; belki başkasıyla çarpışacak, bir kıyameti koparacak. Ve bilhassa zeminin yüzünde nebati ve hayvani dört yüz bin taifenin doğumu, ölümü, yaşesi ve yaşayışı noktalarında rahimane dengeleri, ışık güneşi gösterdiği gibi, hikmetli ve adaletli bir zatı gösterir.

Ve bilhassa o hadsiz milletlerin hadsiz fertlerinden bir tek ferdin azası, cihazatı, duyguları o derece hassas bir mizanla birbiriyle münasebattır ve ölçülüdür ki, o tenasüb o muvazene apaçık bir adaletli hikmetli bir yaratıcıyı gösterir. Ve bilhassa hayat sahibi her bir ferdin bedenindeki hücrelerin o derece hassas ölçüleri var, apaçık ispat eder ki; her şeyin dizgini elinde, her şeyin anahtarı yanında, bir şey bir şeye mani olmuyor. Umum eşyayı bir tek şey gibi kolayca idare eden bir tek adaletli ve hikmetli bir yaratıcının, ölçüsüyle, kanunuyla, nizamıyla terbiye ve idare olunuyor.

Baştan buraya kadar gözümüz önünde cereyan eden bu hadiseleri ifade edip her şeyin Cenab-ı Hakkın adalet terazisinden geçtikten sonra bu halini aldığını ifade edip gözümüz önünde bu işleri yapan zata insanların amellerini haşrın mahkeme-i kübrasında değerlendirmenin zor olmayacağını ifade ederek ADL isminin hem bu dünyada hem de ahretteki şumulüne dikkatleri çekerek ehemmiyetini ifade etmiştir.

Cenab-ı Hak'tan, her bir iman hakikatının kuvvetlenmesine vesile olan isimleri okuyup anlamayı nasib etmesi temennisi ile...

(1) bk. [Lem'alar, Otuzuncu Lem'a, İkinci Nükte.](#)

(bk. Abdülkadir IŞIK, *Tefekkür Dergisi web sayfası*, erişim: 29.6.2018/10.00)